

Z. Br.

"Zdobnictwo okrętów", Zofia Drapella, Gdańsk 1969 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/4, 838-839

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tekst tego źródła wraz z tłumaczeniem polskim i dwa wstępne rozdziały prof. Biskupa: *Opis źródła i sposób jego publikacji* oraz *Ogólna charakterystyka treści i znaczenie „Locationes”* (wraz ze streszczeniami w językach: angielskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim). W pierwszym z nich wydawca m.in. kreśli historię naukowych zainteresowań tym ciekawym materiałem źródłowym dotyczącym życia i działalności wielkiego astronoma. Pierwszym badaczem, który zwrócił uwagę na te jego zapiski, był Franz Hipler, który w 400 rocznicę urodzin Kopernika, a więc w 1873 r., wyzyskał je przy sporządzaniu tzw. *Regestra Copernicana* — krótkiego zestawienia danych biograficznych Kopernika, zaczerpniętych z archiwaliów fromborskich.

Z. Br.

Jerzy Sikora: *Jego hutnicza moc*. Katowice 1970 Wydawnictwo „Śląsk” ss. 146, ilustr.

Józef Osiński, znakomity znawca hutnictwa polskiego z III połowy XVIII w. został przypomniany przez J. Sikorę w przystępnej, zbeletryzowanej formie. Książkę poświęcono przede wszystkim dziejom powstania *Opisania polskich żelaza fabryk*. Wydana w niewielkim nakładzie zaledwie 3281 egzemplarzy, książeczka przeznaczona jest w głównej mierze dla starszej młodzieży, ale czytać ją może niemal każdy.

Postać Osińskiego zasługuje na przypomnienie, niewielka bowiem tylko liczba osób (głównie związanych z hutnictwem i interesujących się jego historią) zna imię i dzieło tego fizyka i zasłużonego historyka polskiego hutnictwa. Szerszym natomiast kręgom naszego społeczeństwa postać jest praktycznie nieznana.

Jak wiadomo, *Opisanie polskich żelaza fabryk* jest pracą oryginalną, opartą nie tylko na własnych wydaniach i dociekaniach, lecz także na wynikach ankiety, rozszesanej do polskich właścicieli hut. Opracowanie takie było nowością także i w skali światowej (choćaby tylko ze względu na kolorowane ilustracje rud). Książka Sikory zawiera mnóstwo cytatów, które autor wplótł umiejętnie w tekst, osiągając w ten sposób znaczny autentyzm postaci Osińskiego.

Książka wyposażona jest w 111 ilustracji. M.in. jest tu portret Stanisława Małachowskiego, choć wspomniano o nim tylko raz. Nie ma natomiast podobizny Jacka Małachowskiego, jednej z ważniejszych postaci, jego staraniem wydano bowiem *Opisanie* w 1782 r.

Układ graficzny książki jest czytelny i przejrzysty. Całość zakończona jest niewielką biografią Osińskiego oraz krótkim omówieniem jego innych najważniejszych prac. Również na końcu umieszczono przypisy.

Praca Osińskiego o polskim hutnictwie żelaza stanowi niewątpliwie wielkie osiągnięcie literatury technicznej okresu oświecenia. Z dużym zatem zadowoleniem powitać należy przypomnienie i spopularyzowanie niemal zapomnianego dziś jej autora.

Henryk Jost

Zofia Drapella: *Zdobnictwo okrętów*. Gdańsk 1969 Wydawnictwo Morskie ss. 166, ilustr.

W nrze 3/1965 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” (s. 429) odnotowana została broszura Z. Drapellowej *Zdobnictwo okrętowe. Szkice*. W 1969 r. ukazało się obszerniejsze opracowanie tego tematu, bogato ilustrowane: w tekście jest tu 228 ilustracji, na wklejkach 13 ilustracji kolorowych. We wstępie autorka pisze: „W dziejach kultury powszechnej sztuka zdobienia okrętów stanowi zwarty cykl rozwojowy

towarzyszący procesom wytwórczym pojazdów wodnych. Zdobnictwo okrętów jest więc — jako przedmiot badań — częścią architektury okrętów. Nie jest ono jednak niezbędnym składnikiem, gdyż obejmuje tylko te elementy, którym oprócz wartości funkcjonalnych nadano, czy starano się nadać, wartość artystyczną (barwne hafty na żaglach, ornamenty na sterach, furtach artyleryjskich itp.) oraz te, które spełniają funkcje dekoracyjne (figury dziobowe, dekoracje rufy itp.). Zdobnictwo okrętów jest więc przede wszystkim świadectwem emocjonalnego stosunku człowieka do okrętu [...]” (s. 5).

Zwróćmy uwagę, że ponieważ zdobione były pewne elementy techniczne, temat ten może w pewnym stopniu zainteresować także historyka techniki.

Z. Br.

Polska bibliografia rybołówstwa morskiego 1945—1970. Red. Zygmunt Brocki. Gdynia 1970. Morski Instytut Rybacki ss. XIV, 323.

Bibliografia obejmuje około 3950 pozycji, w których zarejestrowano ponad 4000 publikacji naukowych, popularnonaukowych i fachowych opublikowanych w języku polskim ze wszystkich zakresów dotyczących rybołówstwa morskiego od 1945 do czerwca 1970 r. Działy bibliografii: I. *Bibliografie*, II. *Oceanografia biologiczna*, III. *Oceanografia fizyczna*, IV. *Ichtiologia*, V. *Technika rybacka*, VI. *Statek rybacki*, VII. *Technologia rybna*, VIII. *Ekonomika rybacka*, IX. *Zagadnienia prawne*, X. *Socjologia, psychologia, Medycyna pracy*, XI. *Kształcenie kadr*, XII. *Varia* (1. *Biografie i autobiografie*, 2. *Historia rybołówstwa*, 3. *Słownictwo*, 4. *Muzealnictwo*, 5. *Różne zagadnienia badań naukowych i ich organizacji*, 6. *Różne zagadnienia rybołówstwa, współpraca międzynarodowa*).

T. I.

„STUDIA O KSIĄŻCE” — NOWA SERIA KSIĘGOZNAWCZA

W 1970 r. ukazał się pierwszy tom — nowej międzyuczelnianej serii wydawniczej — „Studiów o Książce”¹.

Celem nowego wydawnictwa jest: „...eksploracja tematyki księgoznawczej w jak najszerszym zakresie: od zagadnień produkcji książki poprzez jej rozpowszechnianie przez księgarnię i bibliotekę aż po problemy czytelnictwa. «Studia» poświęcone będą zarówno dawnej, jak i współczesnej kulturze książki. W materiałach publikowanych w «Studiach» dominować będzie socjologiczny aspekt nauki o książce i społeczna funkcja tej dyscypliny. Dzięki temu ogłaszane prace mogą mieć walory teoretyczne, metodologiczne i poznawcze także dla innych nauk humanistycznych. Szczególną uwagę pragniemy zwrócić na problemy teoretyczne nauki o książce i jej związek z nauką o literaturze i naukoznawstwem”². Wydawnictwo zamierza informować przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych o zagadnieniach związanych z książką i jej naukową, kulturalną i społeczną funkcją.

Spśród prac zamieszczonych w pierwszym tomie „Studiów” historyków nauki zainteresować powinny przede wszystkim następujące rozprawy: K. Głombiowskiego,

¹ „Studia powstały z połączenia uniwersyteckich zeszytów naukowych z zakresu księgoznawstwa i bibliotekoznawstwa, które ukazywały się we Wrocławiu („Bibliotekoznawstwo”, t. 1—6, 1955—1970), Poznaniu („Biblioteka”, t. 1—9, 1960—1970) i Toruniu („Nauka o Książce”, t. 1—5, 1962—1968).

² „Studia o Książce”, t. 1, Wrocław 1970 s. 3.